

חומש העמק דבר במדבר יב, ג

דבספרי³⁴ תניא וכן הוא באבות דרבי נתן (פרק ט') "ענו מאד" מכל האדם - ולא ממלאכים³⁵, ואי איתא שהוא שפלות היאך שייך לומר על מלאכים שאין יודעים ערכם. ולא עוד, אלא שאנחנו אומרים³⁶ שבת על הקב"ה 'אין ענוה כענוותין'³⁷. ובמגילה (לא, א) 'בכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו'³⁷ - עד כאן הרחב דבר, אלא משמעות "עניו" - שהוא מתנהג³⁸ בלי חשש על כבודו. והיינו דאמר רב יוסף שלהי מסכת סוטה (מט, ב) 'לא תיתני ענוה דאיכא אנא', והוא³⁸ כדאיתא שלהי מסכת הוריות (יד, א) דכל שני דמלך רבה³⁹, רב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא קרא, ופירש רש"י⁴⁰ שלא רצה לנהוג שררה בעצמו, שבשעה שנצרך לאומן הלך אליו ולא קרא את האומן לביתיה. אע"ג שידע רב יוסף שהוא בערכו של רבה⁴¹, מ"מ לא חשש לכבודו, והיינו ענוה⁴².

ומשמעות "עניו"²⁵ הוא שאינו חושש לכבודו וצערו, ולא משום שהוא שפל בעצמו ואינו מכיר בעצמו שאינו ראוי לזה הצער והעדר הכבוד²⁶ (הרחב דבר²⁶): כמו שכתב במסילת ישרים בפירוש 'עניו' שהוא שפל ברך²⁷. אבל אינו כן, והרי בסנהדרין (פח, ב) איתא²⁸ 'ענוותן ושפל ברך', הרי דתרי מילי נינהו, וכך כתב מהרש"א בחדושי אגדות²⁹, אבל להיפך מדבריו. והראיה, דאיתא בערכין (טז, ב) 'תוכחה לשמה³⁰ וענוה שלא לשמה³¹ איזה מהן עדיף³² וכו', ואי משמעות 'עניו' - שפל ברך, היא 'ענוה שלא לשמה'. ותו, הרי שלהי מסכת סוטה (מט, ב) איתא 'משמת רבי בטלה ענוה, אמר רב יוסף, לא תיתני ענוה, דאיכא אנא', והאיך יאמר מי שהוא שפל ברך שהוא עניו³³. ותו,

סוטה מט-ג

עניין: לא תיתני ענוה דאיכא אנא

שו"ת אבני נזר יו"ד סי' תנז

(א) **באות** ה' הרעיש כ"ק שליט"א על הא דפירש דברי ר"ז בצרכות (נ"ז). הרואה שעורים בחלום סרו עונותיו ואמר ר"ז אנא לא סלקי לא"י עד דחזאי שערי בחלמא דאז ידע צעמו שדדיק הוא. ועל זה חמה כ"ק שליט"א מי הוא שיאמר על עצמו שאינו חוטא ואין לך חוטא יומר מזה ואין להאמין שאיש כזה ראוי לגאולה ואפי' כל העולם כולו אומרים לו דדיק אתה וכו' [גדה ל:] עכ"ל. מה יאמר כ"ק שליט"א בזה דפרק החליל (דף ג"ג). חסידים ואנשי מעשה אומרים אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו. בעלי תשובה אומרים אשרי זקנותינו שכיפרה את ילדותינו. הנה שחסידים הללו ידעו מעלתם ומדריגתם. ולדברי כ"ק שליט"א אין לך חוטא יומר מאלה. וצרייחא שלימה שנינו בקידושין [מט:] על מנת שאני דדיק אפי' רשע גמור מקודשת שמה הרהר תשובה בלבו. ולדברי כ"ק שליט"א כיון שידע צעמו שדדיק הוא ועל מנת כן קידשה א"כ הרי הוא חוטא גמור ולמה מקודשת. והצרייחא הלז הוא הלכה ברורה שאפי' כל רוחי הדמיונות נושבים זה אין מוזין

(ב) **אמנם** אין הידיעה מכל אלה סותר הענוה ושכרון לב כלל ומרע"ה ידע מכל מה שעשה נסים ונפלאות וקיצל תורה מלהבות אש וכתב צעמו צהורה ולא קם נביא עוד בישראל כמשה והתורה העידה עליו והאיש משה עניו מאד. ובאבות דר"ג [שי' פרק ט' ב'] כ"ד מוכי שחין הי' צירושלים ופשו של משה היחה שפילה מהס. כי מפני עולם ציטולו לא קיצל מכל אלה שום החנשאות. וכן כל איש לפי ערכו. ורב יוסף אמר פסחים (סח:) אי לאו האי יומא דקגרים כמה יוסף איכא צוקא ואמר סוף סוטה לא תיתני ענוה דאיכא אנא. ודברים אלו צרייין יגיעה רבה להציג על צורים. והשבעה שמשיעין אותו וכו' אפי' כל העולם כולו אומר לך דדיק אתה הי' צענין כרשע. כבר פירשה הרב זללה"ה בספר התניא והוא ספר מצוי ואין מהצורך להעתיק דבריו. ואם אמנם כי מדריגות מדריגות יש. יש דדיק שידע מדריגתו וכו' ובספר קול שמה מנאר בזה ואין להאריך בדברים כאלו:

אותה ממקומה:

